ॐ

संस्कृतभारती (उत्तरतमिळनाडु)

पत्राचारद्वारा संस्कृतम्

परीक्षा - शिक्षा

कालावधिः - होरात्रयम् **अङ्काः - १००**

माघः - आषाढविकारि ५१२० **जूलै – २०१९**

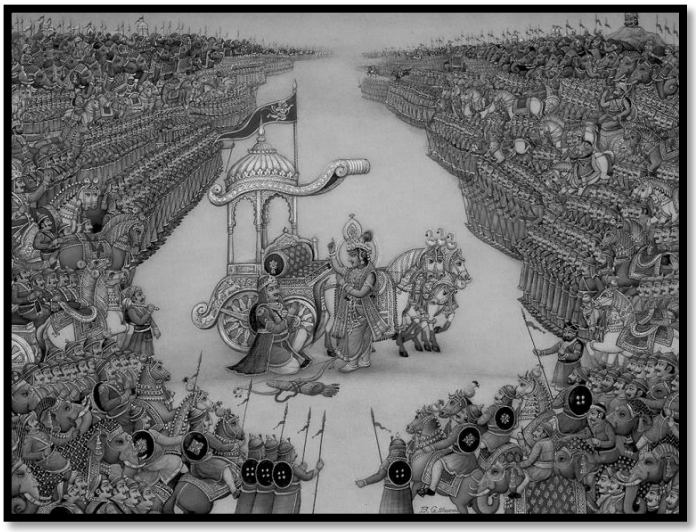

॥ भवितव्यानां द्वाराणि भवन्ति सर्वत्र ॥

नाम _____

(Full name with initials / surname)

जङ्गमदूरवाणी सं. (Mobile. No.) _____

पञ्जीकरणसङ्ख्या(Regn. No.) _____

वासप्रदेशः (Res. Area) _____

परीक्षाकेन्द्रम् (Exam centre) _____

अवधेयम् - द्वितीयतृतीयभागस्थ-प्रश्नानां उत्तराणि (Parts II & III) उत्तरपत्रे लिखत ।

प्रथमो भागः

I) (अ) अधः दत्तानां कृदन्तानाम् इतरे वचनरूपे लिखत। (6)

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
१)	_____	_____	जीवन्तः
२)	_____	_____	क्रीडन्त्यः
३)	विहरन्तम्	_____	_____
४)	प्रचलत्	_____	_____
५)	पठते	_____	_____
६)	_____	_____	भवत्सु

(आ) आवरणे दत्तस्य क्रियापदस्य उचितं शतृ-प्रत्ययान्तं रूपं रिक्तस्थाने लिखत । (6)

१) सखीं _____ अनुजां अग्रजः दृष्टवान् । (स्मरति)

२) बालकः गृहं _____ चित्रं पश्यति । (गच्छति)

३) मित्रम् _____ 'हरिः ओम्' इति कथयति । (प्रविशति)

४) उपनेत्रम् अधः _____ खेदं जनयति । (पतति)

५) अध्यापकः _____ युवकम् आहूतवान् । (लिखति)

६) भगिनी _____ पाकं करोति । (गायति)

(इ) क्रियापदस्य उचितं शानच्-प्रत्ययान्तं रूपं रिक्तस्थाने लिखत। (6)

१) _____ कन्या मौनम् आश्रितवती । (लज्जते)

२) _____ फलं बालकः गृहीतवान्। (लम्बते)

३) _____ सः वरं प्राप्तवान् । (वन्दते)

४) _____ नक्षत्रं भूमौ पतितं । (प्रकाशते)

५) _____ कण्टकेन सः वेदनाम् अनुभूतवान् । (बाधते)

६) _____ मित्रं शीघ्रं धावति । (पलायते)

(ई) सति-सप्तमी-प्रयोगं कृत्वा वाक्यानि लिखत । **(3)**

१) यदा वाहनम् आगतं, तदा बालाः धावितवन्तः ।

---

२) यदा अर्चकः पूजयन् आसीत्, तदा वाद्यघोषः श्रुतः ।

---

३) यदा शिक्षिका पाठयन्ती आसीत्, तदा पर्यवेक्षकः परिशीलितवान् ।

(।।) (अ) सन्धिं कुरुत । सन्धिनाम च लिखत । (पञ्चानाम्) **(5)**

(१) षट् + मतम् (२) धनु: + टङ्कार: (३) सम्यक् + अस्ति (४) उत् + लिखितम्

(५) उत् + श्वास: (६) नि: + श्वास: (७) क: + अपि (८) परम: + मत:

	पदम्	**सन्धिनाम**
१)	---	---
२)	---	---
३)	---	---
४)	---	---
५)	---	---

(आ) सन्धिं विभज्य सन्धिनाम लिखत । (पञ्चानाम्) **(5)**

(१) प्रथमोऽध्याय: (२) सञ्जय उवाच (३) कर्णश्च (४) युयुधानो विराट:

(५) धनञ्जय: (६) तदस्माकम् (७) हयैर्युक्ते (८) तस्मान्न

	सन्धि-विभागः	**सन्धिनाम**
१)	--- + ---	---
२)	--- + ---	---
३)	--- + ---	---
४)	--- + ---	---
५)	--- + ---	---

(III) (अ) एतानि पदानि उपयुज्य वाक्यानि रचयत । (पञ्चानाम्) **(5)**

(१) **स्यात्** (२) **दृश्यते** (३) **ज्ञातव्यम्** (४) **आगन्तुम्** (५) **श्रुत्वा** (६) **समाप्य** (७) **कुर्मः**

(आ) उचितं कृदन्तरूपं / लकाररूपं लिखत । (दशानाम्) **(5)**

(१) लिख् (तुमुन्) _____ (२) नी (कर्तरि लट्) _____

(३) स्था (क्तवतु स्त्री.) _____ (४) वृत् (शानच् पुं.) _____

(५) उह् (क्त्वा) _____ (६) दृश् (तव्यत्) _____

(७) कृ (विधिलिङ्) _____ (८) यज् (शतृ पुं.) _____

(९) अङ्क् (क्त स्त्री.) _____ (१०) स्मृ (अनीयर्) _____

(११) दा (लृट् लकारः) _____ (१२) (अव+) गम् (ल्यप्) _____

(इ)उचित-पदं " ✓ " इति चिह्नेन अङ्कयत । **(5)**

१) "भवान्" - अस्य षष्ठी विभक्तिरूपम् (भवत्सु / भवतः / भवन्तौ)।

२) "चिद्बिम्बा" अत्र सन्धिः - (जश्त्वसन्धिः / चर्त्वसन्धिः / छत्वसन्धिः)।

३) "शेते" - अस्य शानच्-पुंलिङ्ग-रूपम् (शयमानः / शेयमानः / शयानः)।

४) "पिबति" – अस्य क्त प्रयोगः (पीतम् / पिबितम् / पातम्)।

५) " तत् + हरति " – सन्धिः कः ? (ङमुडागमसन्धिः / ष्टुत्वसन्धिः / पूर्वसवर्णसन्धिः)।

(ई) गणे अनर्हं पदं पृथक्-कुरुत । **(4)**

✓

उदा. **मत्स्यः** **कूर्मः** **वराहः** **गरुडः**

१)	दिवोदेशः	सुश्रुतः	पिङ्गलः	जीवकः
२)	कृत्तिवासः	अध्यात्मम्	गुणशीला	पम्पा
३)	गौरीशङ्करम्	उज्जयिनी	पशुपतीश्वरः	मानससरोवरः
४)	लिखितम्	लिखन्तम्	लिखते	लिखतः

(IV) (अ) मेलयत । **(5)**

१) जाह्नवीतोयम्	पदलालित्यम्	( )
२) भारवेः	दीपशिखा	( )
३) दण्डी	औषधम्	( )
४) जम्बूद्वीपः	अर्थगौरवम्	( )
५) कालिदासः	भारतवर्षम्	( )

(आ) साधु ✓ / असाधु X इति लिखत। **(5)**

१) उत् अतिष्ठत् – उततिष्ठत् । ----------

२) एककल्पे चत्वारः मन्वन्तराः भवन्ति । ----------

३) कणादः अणुसिद्धान्तं प्रतिपादितवान् । ----------

४) अधिवक्ता विरोधिनं तस्य एव वादेन पराजितवान् । एषः उष्ट्र-लगुडन्यायः । ---------

५) पुरुषकारः दैवम् च एतद्द्वयं मानवरूप-रथस्य चक्रद्वयम् ।----------

द्वितीयः भागः - संस्कृतभाषया उत्तराणि लिखत ।

(V) एकवाक्येन उत्तरं लिखत । (पञ्चानाम्) **(5)**

१) कौ न उपेक्षणीयौ ?

२) अर्जुनस्य तपसः प्रभावेन किम् अभवत् ?

३) श्रीकृष्णः कस्य वचनेन सन्तुष्टः जातः ? किं कर्तुं निश्चितवान् ?

४) दुष्टाः कदा सुखम् अनुभवन्ति ? कदा च विनश्यन्ति ?

५) राजसूययागस्य अन्ते कः विधिः अस्ति ?

६) शान्तिः केषां स्वभावः ? केषां स्वभावः न ?

७) नारदः कस्य सन्देशं गृहीत्वा आगतवान् ?

(VI) (अ) गद्यांशं पठित्वा संस्कृतेन उत्तरं लिखत । **(6)**

यत्किमपि महत् कार्यं साधनीयं चेत् तदर्थं शक्तिः अपेक्षिताः । शक्तिं विना विचारस्य महत्तवं

न भवति। जनशक्तिः, धनशक्तिः, राजशक्तिः इति शक्तित्रयम् । तासु प्रथमा अस्ति चेत् अन्यदुभ्यं स्वतः आयाति । सङ्घटितशक्तिः एव जनशक्तिः ।

इतिहासं पश्यामः चेत् ज्ञायते वयं सङ्घटिताः न आस्म इति कारणतः संस्कृताय किमपि स्थानं प्राप्तुं न शक्तवन्तः । संस्कृतज्ञानां ध्वनिः अपि कुत्रापि न श्रुतः । संस्कृतक्षेत्रे कुत्र किं प्रचलतीति वयं न जानीमः, किमर्थमित्युक्ते अस्माकं सङ्घटनं नास्ति ।

सङ्घटने सति सामूहिकचिन्तनकारणतः सर्वेषां मनोबलं दृढं भवति, उत्साहश्च भवति । सङ्घटनस्य अभावे सर्वः 'अहम् एकाकी', 'अहम् असहायः' इति रोदिति । तदा सर्वस्यापि दौर्बल्यम् अधैर्यम्, अभावभाषणं, निराशता, निरुत्साहः, परदूषणं च सामान्याः गुणाः भवन्ति । सङ्घटिताः सन्तः कार्यं कुर्मः चेत् सर्वेषां प्रयत्नः समानदिशि भवति, कार्यं व्यवस्थितं भवति, कार्ये परस्परं सामञ्जस्यं भवति ।

यथा एकेन दीपेन बहवः दीपाः प्रज्वालयन्ते तथा कस्मिंश्चित् स्थाने आरब्धं सङ्घटनकार्यं सम्यक् प्रवृद्धं सत् पश्चात् समीपवर्तिषु कार्यारम्भं कारयेत् । तथा कार्यकर्तारः कार्यविस्तारं सम्पादयेयुः । तन्नाम सङ्घटनविस्तारम् ।

व्यक्तिनिर्माणेन सङ्घटननिर्माणं भवति । लोकसङ्ग्रहः, लोकशिक्षणं, लोकसंस्कारः, लोकसङ्घटनम् इति तस्य निर्माणकार्यस्य चत्वारि सोपानानि । दीर्घकालं कार्यं कर्तुम्, अधिकं च कार्यं कर्तुं सर्वः अपि संस्कृतप्रेमी सङ्घटनेन सह संयुक्तः तिष्ठेत् ।

१) शक्तित्रयं किं ? तासु प्रथमा का ? २) सङ्घटन कार्यं कथं भवति?

३) कार्यकर्तारः कार्यविस्तारं कथं सम्पादयेयुः? ४) सङ्घटनस्य अभावे किं भवति?

५) सङ्घटननिर्माणं केन भवति? ६) कार्यविस्तारस्य अन्यत् नाम किं?

(आ) एकं विषयमधिकृत्य 6-8 वाक्यैः संस्कृतेन प्रबन्धं लिखत । (5)

(१) योगाभ्यासस्य महत्तवम्

(अथवा)

(२) जीवने जलस्य आवश्यकता च तस्य संरक्षणम् ।

तृतीयः भागः (संस्कृत / तमिल् / आङ्लभाषया उत्तरं लिखत)

(VII) (अ) पदविभागम्, अन्वयं, तात्पर्यं च लिखत । (एकस्य श्लोकस्य) (6)

१) व्यासं वसिष्ठनप्तारं शक्तेः पौत्रमकल्मषम् ।
पराशरात्मजं वन्दे शुकतातं तपोनिधिम् ॥

अथवा

२) अस्माकं तु विशिष्टा ये तान्निबोध द्विजोत्तम ।
नायका मम सैन्यस्य संज्ञार्थं तान् ब्रविमि ते ॥

(आ) ससन्दर्भं विवृणुत । (द्वे एव) **(6)**

१) "स्त्रीणाम् उपदेशवचनेषु पुरुषाः प्रायेणानादरं प्रकटयन्ति"।

२) "तां पूजां स्वीकर्तुं कोऽर्हः, कस्समर्थः।"

३) "फलपर्यन्तं तपस्यामाचर ।"

४) "मूषकं ग्रहीतुं पर्वतस्य खननमिव ।"

(VIII) (अ) सन्धिच्छेदं प्रदर्श्य प्रतिपदार्थं तात्पर्यं लिखत । (एकस्य सुभाषितस्य) **(5)**

(१) आयात्यां गुणदोषज्ञः तदात्वे क्षिप्रनिश्चयः ।
अतीते कार्यशेषज्ञो विपदा नाभिभूयते ॥

अथवा

(२) व्यसनानन्तरं सौख्यं स्वल्पमप्यधिकं भवेत्
काषायरसमासाद्य स्वाद्वतीवाम्बु विन्दते ॥

(आ) एकं न्यायं विवृणुत । **(2)**

अन्धपङ्गुन्याय: / घुणाक्षरन्याय: / अरुन्धतीप्रदर्शनन्याय:

(इ) एकस्याः प्रहेलिकायाः उत्तरम् अर्थं च लिखत । **(3)**

१) राजन् ! कमलपत्राक्ष ! तत्ते भवतु चाक्षयम् ।
आसादयति यद्रूपं करेणुः करणैः विना ॥

(अथवा)

२) राज्ञः संबोधनं किं स्यात् ? सुग्रीवस्य तु का प्रिया ?
अधनास्तु किमिच्छन्ति ? आर्तैः किं क्रियते वद ॥

(ई) एकस्याः सूक्तेः अर्थं लिखत । **(2)**

१) धर्मं जिज्ञासमानानां प्रमाणं परमं श्रुतिः ।

२) तां योगमिति मन्यन्ते स्थिरामिन्द्रियधारणाम् ।

॥ शुभम् ॥